

VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE V REPUBLIKI SLOVENIJI 1999

MINISTRSTVO
ZA ŠOLSTVO IN ŠPORT

REPUBLIKA SLOVENIJA

VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE V REPUBLIKI SLOVENIJI 1999

MINISTRSTVO
ZA ŠOLSTVO IN ŠPORT

REPUBLIKA SLOVENIJA

SPLOŠNA NAČELA IN CILJI

V Sloveniji si prizadevamo za **kakovosten sistem vzgoje in izobraževanja**, ki bo omogočal čimvečjemu številu prebivalcev uresničevati pravico do izobraževanja in čim višjo stopnjo izobrazbe, ter za uveljavljanje standardov, kakršni so značilni za razvite države.

Podlaga za sedanji sistem vzgoje in izobraževanja in njegov prihodnji razvoj je *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji*, napisana po obsežnih pripravah in ob sodelovanju številnih strokovnjakinj in strokovnjakov; objavljena je bila leta 1995 (angleška izdaja 1996). V njej ponujene konceptualne rešitve so leto zatem omogočile sprejetje systemske zakonodaje. Cilji in rešitve, opredeljeni v *Beli knjigi* in vneseni v zakonodajo, so rezultat širokih strokovnih in mnogokrat polemičnih razprav, raziskav in ekspertiz strokovnjakov z najrazličnejših disciplinarnih področij. V *Beli knjigi* so bili določeni cilji, o katerih je bila dosežena visoka stopnja soglasja:

- povečati možnosti za vključevanje predšolskih otrok v vrtce,
- v enoten sistem devetletne osnovne šole povezati sedanjo enoletno obvezno pripravo na osnovno šolo in osemletno osnovno šolo ter uveljaviti mehanizme za to, da bi jo vsi učenci starostne skupine uspešno končali,
- spodbujati vpisovanje čim večjega deleža mladih v splošno ali strokovno in poklicno srednje izobraževanje,
- povečati prehodnost med deli izobraževalnega sistema,
- izboljšati funkcionalno in "kulturno" pismenost med odraslimi ter povečati število odraslih, ki se izobražujejo,
- organizirati dodatne dejavnosti za otroke iz kulturno in socialno manj spodbudnih okolij,
- zagotoviti enake možnosti obema spoloma na vseh ravneh vzgoje in izobraževanja,
- povečati možnosti za varstvo, vzgojo in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami.

Nova pravna ureditev vzgoje in izobraževanja, utemeljena na načelih demokratičnosti, avtonomnosti in enakih možnosti, je bila v Sloveniji sprejeta v letu 1996 v šestih zakonih: Zakonu o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, Zakonu o vrtcih, Zakonu o osnovni šoli, Zakonu o gimnazijah, Zakonu o poklicnem in strokovnem izobraževanju ter Zakonu o izobraževanju odraslih. Posebna značilnost uveljavljanja sprejete zakonodaje je postopno uvajanje sprememb ob hkratnem zagotavljanju materialnih in kadrovskih pogojev ter potrebnih finančnih sredstev.

Nova pravna ureditev visokega šolstva je bila sprejeta že ob koncu leta 1993 (uveljavljena v začetku leta 1994). Temeljna načela Zakona o visokem šolstvu so avtonomija univerz in drugih visokošolskih zavodov, javnost in odgovornost njihovega delovanja, deregulacija v povezavi z načelom avtonomije, pravica do izbire študija pod enakimi pogoji, povezanost raziskovalne in pedagoške dejavnosti, možnost za ustanavljanje javnih in zasebnih visokošolskih zavodov. Slovensko visoko šolstvo je usmerjeno predvsem v uresničevanje naslednjih ciljev:

- vzpostaviti sodoben, evropsko primerljiv in skladen visokošolski sistem, ki bo omogočal uveljavitev mednarodnih standardov ter dvosmerni pretok študentov, visokošolskih učiteljev in vrhunskega znanja,
- omogočiti izoblikovanje dinamičnega sistema, ki bo spodbujal kakovost,
- razširiti dostop do visokega šolstva za redni in izredni študij,
- povečati število študentov in diplomantov,
- prenoviti podiplomski študij in povečati število podiplomskih študentov,
- sistemsko povezati raziskovalno in pedagoško delo,
- vzpostaviti sodelovanje visokega šolstva in gospodarstva, lokalnih skupnosti in javnosti.

DOSEŽENI RAZVOJ

Od leta 1992 je bilo **na novo zgrajenih** ali prenovljenih 240 šolskih objektov. **Delež sredstev** za vzgojo in izobraževanje je bil še v 1992. letu 4,76 odstotka družbenega proizvoda, v letu 1998 pa je **narasel na 6 odstotkov**.

Povečan obseg vpisa v srednje in visoko šolstvo ter **povečana učinkovitost šolanja** najvidneje zaznamujeta pretečeno obdobje. Odstotek otrok v programih predšolske vzgoje se povečuje, in sicer od 50 odstotkov v letu 1992 na 59 odstotkov v letu 1999. Za nadaljevanje šolanja po končanem obveznem izobraževanju se odloča že 98 odstotkov osnovnošolcev, po končani štiriletni srednji šoli pa 84 odstotkov srednješolcev. V srednje šole se vsako leto vpiše več dijakov predvsem v štiriletne programe. V visokem šolstvu je dvakrat več študentov, kot jih je bilo na začetku devetdesetih let. Narašča tudi število diplomantov; v letu 1998 jih je bilo za 50 odstotkov več kot v letu 1990. Velik razmah doživlja vseživljensko izobraževanje. V poseben program za izobraževanje brezposelnih se je denimo leta 1999 vključilo več kot 6000 slušateljev.

Iztekla se je triletna **vsebinska prenova učnih načrtov** od predšolske do srednješolske ravni. Na 42 osnovnih šolah so začeli vpeljevati **novi program devetletne osnovne šole**, v vrtce pa novi kurikulum. Tri leta pred začetkom reforme obveznega izobraževanja se je začelo strokovno spopolnjevanje učiteljev in vzgojiteljev. **Spopolnjevanje učiteljev** in njihova priprava na vsebinske in didaktične novosti je med prednostnimi nalogami stalnega strokovnega izobraževanja in spopolnjevanja, prav tako je posebna skrb posvečena uravnavanju potreb po učiteljih. Preskusno obdobje sta uspešno prestala **dualni sistem** poklicnega izobraževanja in **višje strokovno izobraževanje**.

Svežnju sedmih sprejetih zakonov – od vrtcev do visokega šolstva in izobraževanja odraslih – se pridružujejo trije novi: o **maturi**, o **usmerjanju otrok s posebnimi potrebami** in o **glasbenih šolah**. Matura je bila uveljavljena sredi devetdesetih let, s sprejetjem posebnega zakona pa bodo vpeljane še nekatere sistemske izboljšave. Hkrati z nivojskim opravljanjem maturitetnih izpitov iz obveznih predmetov – matematike in tujega jezika – bo dijakom pri obeh predmetih v gimnaziji omogočena tudi ustrežnejša priprava na maturo - nivojski pouk. Vzgoja in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami se že nekaj let prilagaja novejšim strokovnim spoznanjem; čedalje več otrok se integrira v redne izobraževalne oblike in v bolj diferencirane in individualizirane oblike izobraževanja. Novi zakon bo upošteval v praksi že uveljavljajoče se spremembe. Podobno bodo tudi v glasbenih šolah zagotovili zakonsko podlago za razširitev že uspešne pedagoške prakse in uskladitev s prenovo celotnega šolskega sistema.

Prihodnji razvoj izobraževalnega sistema v Sloveniji bodo označevale predvsem **izboljšave sistema**. Pravkar so bile sprejete dopolnitve zakona o visokem šolstvu, s katerim bo **spremenjen sestav senatov** visokošolskih zavodov, tako da bo zastopano celotno učno osebje in ne zgolj redni profesorji, vpeljan bo avtonomni vlogi univerze primernejši sistem financiranja – tako imenovano **kosovno (lump sum) financiranje** ter omogočena večja **prehodnost** med srednjo in visokošolsko ravni izobraževanja. Poklicna matura naj bi poslej omogočila diplomantom srednjih strokovnih šol, da se vpisujejo tudi v univerzitetne študijske programe, ne le v strokovne, če bodo opravili dodatni izpit iz še enega predmeta.

Spremembe so potekale in še potekajo postopno in ob **skupnem preudarku strokovnjakov**. Pri vnašanju novosti je posebna skrb posvečena socialni varnosti v sistemu. Vse vpeljane novosti v šolskem sistemu se skrbno in pozorno spremljajo, učinki pa sproti evalvirajo.

SISTEM VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA

Vzgoja in izobraževanje v Sloveniji obsega:

- predšolsko vzgojo
- osnovnošolsko izobraževanje
- srednješolsko izobraževanje
 - nižje poklicno izobraževanje
 - srednje poklicno izobraževanje
 - srednje strokovno izobraževanje
 - srednje splošno izobraževanje
 - posrednje predvisokošolsko izobraževanje
- višje strokovno izobraževanje
- visokošolsko izobraževanje
 - dodiplomsko izobraževanje
 - visokošolsko strokovno izobraževanje
 - univerzitetno izobraževanje
 - podiplomsko izobraževanje
 - specialistični študij
 - magistrski študij
 - doktorski študij

Začne se s **predšolsko vzgojo**; ta ni obvezna. Izvajajo jo **vrtni** in enote predšolske vzgoje v sestavi osnovnih šol; obiskujejo jih otroci od prvega do šestega leta starosti. V sistemu osemletne osnovne šole je pred otrokovim vstopom v šolo obvezna priprava na osnovno šolo.

Osnovnošolsko izobraževanje traja 8 let in je obvezno. Osemletno šolanje je razčlenjeno na dve obdobji: štiriletno razredno stopnjo in štiriletno predmetno stopnjo. V prvi razred osnovne šole se lahko vpišejo otroci, ki so ob začetku šolskega leta stari 6 let in pol, izjemoma tudi 6 let. Devetletno šolanje, ki se je začelo postopoma uvajati s šolskim letom 1999/2000, je razčlenjeno na tri triletna obdobja, v prvi razred pa se lahko vpisujejo otroci stari 6 let. Uspešno končana osnovna šola omogoča učencem nadaljevanje izobraževanja v katerikoli srednji šoli. Učenci, ki izpolnijo osnovnošolsko obveznost po zakonu in končajo vsaj 6 razredov v osemletni osnovni šoli (oziroma 7 razredov v devetletni osnovni šoli), lahko nadaljujejo izobraževanje v nižji poklicni šoli.

Srednješolsko izobraževanje se nadaljuje po končanem splošnoizobraževalnem obveznem izobraževanju. Poteka v poklicnih šolah, srednjih strokovnih šolah ter gimnazijah.

Poklicno naravnane šole izvajajo različne vrste poklicnih in strokovnih programov; ti se razlikujejo po vsebini in zahtevnosti, končajo pa se praviloma z zaključnim izpitom.

V krajše programe **poklicnega izobraževanja** se lahko vpišejo učenci, ki so končali osnovno šolo ali zaključili osnovnošolsko izobraževanje po prilagojenem izobraževalnem programu za učence s posebnimi potrebami, pa tudi tisti, ki so izpolnili le osnovnošolsko obveznost po zakonu. Po teh programih traja izobraževanje praviloma 2 leti in pol in se konča z zaključnim izpitom. Spričevalo o zaključnem izpitu omogoča zaposlitev, pa tudi vpis v prvi letnik v katerikoli srednješolski izobraževalni program.

V triletne programe **poklicnega izobraževanja** se lahko vpišejo učenci, ki so uspešno končali osnovno šolo. Izobraževanje, ki ga lahko izvaja poklicna šola samostojno ali skupaj z delodajalcem v **dualnem sistemu**, traja praviloma 3 leta in se konča z zaključnim izpitom. Spričevalo o zaključnem izpitu omogoča zaposlitev pa tudi nadaljevanje izobraževanja v poklicno-tehniškem programu.

Dijaki, ki so končali triletni program poklicnega izobraževanja, lahko takoj nadaljujejo izobraževanje še 2 leti v **poklicno-tehniških** programih; ti se končajo s poklicno matura. Tisti pa, ki se zaposlijo, lahko po 3 letih delovnih izkušenj opravljajo **mojstrski izpit**. Če opravijo še izpite iz splošnih predmetov poklicne mature, lahko nadaljujejo izobraževanje na višji strokovni šoli.

V programe **srednjega strokovnega izobraževanja** se lahko vpišejo učenci, ki so uspešno končali osnovno šolo. Izobraževanje traja 4 leta in se konča s poklicno matura. Dijaki se lahko zaposlijo ali pa nadaljujejo izobraževanje na višji strokovni šoli ali v visokošolskem strokovnem študiju. Dijaki, ki želijo nadaljevati študij po univerzitetnih programih, se za zdaj lahko vpišejo v **maturitetni tečaj** in opravijo maturitetni izpit. Ko bodo uveljavljene spremembe zakona o visokem šolstvu, bodo ti dijaki ob dodatnem izpitu lahko nadaljevali študij tudi v univerzitetnih in ne samo v visokošolskih strokovnih študijskih programih, če jim bo visokošolski zavod to omogočil. Maturitetni tečaj je namenjen tudi dijakom, ki niso uspešno končali četrtega letnika gimnazije in so prekinili izobraževanje za najmanj eno leto.

Poklicna matura, štiripredmetni zaključni izpit, pripravljen deloma eksterno in ocenjen interno, je bila vpeljana v šolskem letu 1998/99. Opravljali jo bodo dijaki, ki so se v

tem šolskem letu vpisali v preoblikovane oziroma prenovljene srednje strokovne programe. Do uveljavitve poklicne mature dijaki opravljajo zaključni izpit, ki je v celoti interne narave.

Programe splošnega izobraževanja izvajajo **gimnazije**. V gimnazijo se lahko vpišejo učenci, ki so uspešno končali osnovno šolo. Gimnazije se končajo z eksternim maturitetnim izpitom. Gimnazije pripravljajo dijake za nadaljevanje študija v visokem šolstvu. Tisti, ki ne opravijo mature ali se želijo usposobiti za konkretno poklicno delo, imajo še drugo možnost. Poklicno izobrazbo si lahko pridobijo v **poklicnem tečaju**; ta traja do enega leta in se konča s poklicno matura.

Višje strokovno izobraževanje je bilo vpeljano z Zakonom o poklicnem in strokovnem izobraževanju v letu 1996. Po vsebini in prehodnosti se razlikuje od višješolskega izobraževanja, ki je do uveljavitve Zakona o visokem šolstvu potekalo na univerzi. Višje strokovno izobraževanje izvajajo **višje strokovne šole**, ki so institucionalno ločene od visokega šolstva. Vanje se lahko vpiše, kdor je opravil matura ali poklicno matura oziroma zaključni izpit ali kdor je opravil splošnoizobraževalni del poklicne mature v kombinaciji z mojstrskim izpitom. Višje strokovno izobraževanje traja 2 leti in se konča z diplomskim izpitom. V diplomu, študent jo dobi po uspešno opravljenem diplomskem izpitu, se navedeta ime programa in naziv poklicne izobrazbe. Diploma omogoča zaposlitev na določenem poklicnem področju. Od študijskega leta 1998/99 dalje lahko diplomanti višjih strokovnih šol nadaljujejo študij v drugem letniku visokošolskega strokovnega študija, če jim visokošolski zavod, ki tak študij izvaja, to omogoči.

Visokošolsko izobraževanje ima binarno zgradbo. Ločimo univerzitetne in strokovne študijske programe. Fakultete in umetniške akademije, ki so članice univerze, pa tudi samostojne fakultete, ki so ustanovljene kot zasebni visokošolski zavodi, izvajajo obe vrsti programov, visoke strokovne šole pa samo strokovne. Študij je organiziran na dveh ravneh: na dodiplomski, na kateri se pridobi diploma in prvi strokovni naslov, in na podiplomski, na kateri se pridobi bodisi drugi strokovni naslov specialist bodisi znanstveni naslov magister znanosti ali doktor znanosti.

V **univerzitetni študijski program** se lahko vpiše, kdor je opravil matura. Programi trajajo od 4 do 6 let in se končajo z diplomskim izpitom. V diplomu, ki jo dobi študent po uspešno končanem študiju, se vpiše strokovni naslov z navedbo stroke. Diploma po končanem univerzitetnem študiju omogoča bodisi zaposlitev bodisi nadaljevanje študija na podiplomski ravni.

V **visokošolski strokovni študijski program** se lahko vpiše, kdor je opravil maturo ali zaključni izpit v štiriletni srednji strokovni šoli. Programi trajajo praviloma 3 leta, izjemoma pa tudi 4 leta. Vsebujejo tudi praktično usposabljanje in se končajo z diplomskim izpitom. V diplomo, ki jo dobi študent po uspešno končanem študiju, se vpiše strokovni naslov z navedbo stroke. Diploma po končanem strokovnem študiju omogoča bodisi zaposlitev bodisi nadaljevanje študija v specialističnem študijskem programu.

Prehod med strokovnim in univerzitetnim študijem je tudi sicer pod določenimi pogoji mogoč v obe smeri. Kandidati za prehod na univerzitetni študij morajo imeti opravljeno maturo ali pa dovolj visoko povprečno oceno (8).

Na **podiplomski ravni** so specialistični, magistrski in doktorski študijski programi.

V **specialistični študijski program** se lahko vpiše, kdor ima diplomu univerzitetnega ali strokovnega študija. Programi trajajo 1 do 2 leti in se končajo z zagovorom specialistične naloge. Po uspešno opravljenem zagovoru se pridobi strokovni naslov **specialist** z navedbo stroke. Specializacija omogoča zaposlitev na določenem profesionalnem področju.

V **magistrski študijski program** se lahko vpiše, kdor ima diplomu univerzitetnega študija. Programi trajajo 2 leti in se končajo z zagovorom magistrske naloge. Po uspešno opravljenem zagovoru se pridobi znanstveni naslov **magister znanosti** z navedbo stroke. Magisterij omogoča zaposlitev na določenem profesionalnem področju ali nadaljnji študij za pridobitev doktorata.

V **doktorski študij** se lahko vpiše, kdor ima diplomu univerzitetnega študija ali kdor ima opravljen magisterij. Doktorski študij po univerzitetni diplomi traja 4 leta, po magisteriju pa 2 leti. Prehodnost med magistrskim in doktorskim študijem je mogoča. Študenti, ki so se vpisali najprej v dveletni magistrski študij, lahko nadaljujejo študij še nadaljnji 2 leti in si pridobijo znanstveni naslov **doktor znanosti**. Študenti, ki so se vpisali v štiriletni doktorski študij, lahko po 2 letih končajo študij z magisterijem.

Izobraževanje odraslih izvajajo ljudske univerze, izobraževalni centri in študijska središča, šole in visokošolski zavodi, pa tudi podjetja, upravni organi, organizacije in društva. Programi za odrasle so šolski in zunajšolski, izobraževanje je formalno in neformalno, poteka tudi organizirano samostojno učenje in samoizobraževanje.

Vzgoja, izobraževanje in usposabljanje otrok in mladine s posebnimi potrebami se izvaja v razvojnih oddelkih vrtcev ali integrirano v rednih oddelkih ob dodatni strokovni pomoči, v osnovnih in srednjih šolah s prilagojenim programom ali integrirano v rednem izobraževanju, v zavodih za vzgojo in izobraževanje ter usposabljanje otrok s posebnimi potrebami.

Glasbeno izobraževanje učencev poteka vzporedno z osnovnošolskim obveznim izobraževanjem. Po končani osnovni šoli in vzporednem glasbenem izobraževanju lahko učenci nadaljujejo po vzporednem modelu tudi v srednji šoli ali pa se vpišejo v umetniško gimnazijo.

STATISTIČNI PODATKI

Slovenija meri 20.273 km² in ima približno 2 milijona prebivalcev.

Stopnja brezposelnosti v zadnjih treh letih je bila (po anketi o delovni sili v skladu z navodili Mednarodne organizacije za delo – ILO, stanja sredi leta):

leta 1995	7,4-odstotna,
leta 1996	7,3-odstotna,
leta 1997	7,1-odstotna,
leta 1998	7,7-odstotna.

Leta 1998 je bilo 11 odstotkov aktivnega prebivalstva v kmetijstvu, 39 odstotkov v industriji, 50 odstotkov pa v terciarnih dejavnostih.

Aktivno prebivalstvo po šolski izobrazbi v letih 1995 – 1998 v odstotkih

Stopnja izobrazbe	1995	1996	1997	1998
- brez izobrazbe	4,3	3,7	3,1	3,2
- z osnovnošolsko izobrazbo	20,1	19,5	21,2	18,8
- s srednješolsko izobrazbo	59,6	62,2	61,6	61,6
- z višješolsko in visokošolsko izobrazbo	14,7	13,8	13,4	15,6
- s podiplomsko izobrazbo	0,7	0,8	0,7	0,8

ZAVODI, OTROCI, UČENCI, DIJAKI, ŠTUDENTI, UČITELJI

PREDŠOLSKA VZGOJA 1998/1999

	javni	zasebni	skupaj
Vrtci	265	13	278
Otroci, od tega:	62 111	579	62 690
- v prvi starostni skupini	8 959	79	9 538
- v drugi starostni skupini	43 685	333	44 018
- v kombiniranih oddelkih	3 445	96	8 541
- v vzgojno-varstvenih družinah	228	-	228
- v razvojnih oddelkih	232	-	232
- v poldnevni programih	4 413	-	4 413
- v programih priprave na šolo	2 130	71	2 201
Strokovno osebje*	7 213	68	7 281
- od tega vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljic	6 954	58	7 012

Vir podatkov: Ministrstvo za šolstvo in šport

* Strokovno osebje – vir: Statistični urad Republike Slovenije

Podatki so zbrani po stanju 1. januarja 1999. V popis vrtcev so vštetni vsi javni vrtci (101 matični vrtec z dislociranimi enotami, 164 enot predšolske vzgoje pri osnovnih šolah) in 13 zasebnih vrtcev. Med zasebne vrtce se štejejo tisti vrtci, katerih ustanovitelj je zasebnik. To so 3 zasebni vrtci, ki izvajajo »državni« program predšolske vzgoje, 2 zasebna Waldorfska vrtca, v katerih se izvaja program predšolske vzgoje po posebnih pedagoških načelih, 1 zasebni vrtec s programom v angleščini, ter 7 katoliških vrtcev. V podatkih o skupnem številu otrok v vrtcih so zajeti vsi otroci, ki obiskujejo vrtce, tudi tisti s posebnimi potrebami v rednih in razvojnih oddelkih za otroke s posebnimi potrebami, ter otroci v vzgojno-varstvenih družinah.

V podatkih o številu strokovnega osebja so šteti vsi strokovni delavci v vseh popisnih enotah, razen v vzgojno-varstvenih družinah. Strokovni delavci so šteti ne glede na to, ali so zaposleni s polnim delovnim časom ali z delovnim časom, krajšim od polnega, ali pogodbeno.

OSNOVNOŠOLSKO IZOBRAŽEVANJE 1998/1999

	javne	zasebne	skupaj
Osnovne šole, od tega	814	1	815
- matične	201	-	201
- podružnične	370	-	370
- samostojne	243	1	244
Učenci, od tega:	193 727	187	193 914
- v oddelkih s prilagojenim programom	3 361	-	3 361
Strokovno osebje*, od tega:	16 170	24	16 194
- v oddelkih s prilagojenim programom	883	-	883

Vir podatkov: Ministrstvo za šolstvo in šport

* Strokovno osebje – vir: Statistični urad Republike Slovenije

Podatki o osnovnošolskem izobraževanju se zbirajo po stanju na dan 15. septembra. V popis osnovnih šol so zajete vse javne osnovne šole in zasebna osnovna šola, ki izvaja program po posebnih pedagoških načelih - Waldorfska šola. Osnovne šole so bodisi samostojne (brez podružnic) bodisi take, ki imajo na različnih lokacijah svoje podružnice - organizacijske dele matične

šole. V podatkih o številu učencev so všeti učenci od prvega do osmega razreda osnovne šole in tudi učenci s posebnimi potrebami, ki se izobražujejo po prilagojenem programu.

V podatkih o številu strokovnega osebja so šteti vsi učitelji na razredni in predmetni stopnji, učitelji v oddelkih podaljšanega bivanja in oddelkih s prilagojenim programom za učence s posebnimi potrebami, ravnatelji in pomočniki ravnateljev ter drugi strokovni delavci (svetovalni delavci, knjižničarji in drugi), ki so zaposleni s polnim delovnim časom ali krajšim od polnega ali pogodbeno.

SREDNJEŠOLSKO IZOBRAŽEVANJE 1998/1999

	javne	zasebne	skupaj	v odstotkih
Srednje šole	138	6	144	
Dijaki, od tega:	105 487	1 482	106 969	100
- v poklicnih programih	32 764	245	33 009	31
- v strokovnih programih	44 368	-	44 368	42
- v poklicnih tečajih	65	-	65	..
- v gimnazijah	27 789	1 237	29 026	27
- v maturitetnem tečaju	68	-	68	..
Strokovno osebje*	8 649	167	8 816	

Vir podatkov: Ministrstvo za šolstvo in šport

*Strokovno osebje – vir: Statistični urad Republike Slovenije

Podatki o srednješolskem izobraževanju se zbirajo po stanju na dan 15. septembra. V popis srednjih šol so zajete vse javne in zasebne srednje šole za mladino in zavodi za mladino s posebnimi potrebami, ki izvajajo programe za pridobitev javnoveljavne srednješolske izobrazbe. Med zasebne srednje šole se štejejo tiste, katerih ustanovitelj je zasebnik in izvajajo dejavnost po javnoveljavnem programu na podlagi koncesije, in katoliške srednje šole.

V podatkih o številu dijakov so zajeti mladi, ki se redno šolajo na srednješolski stopnji, všteti je tudi 437 dijakov, ki se izobražujejo v 6 zavodih za izobraževanje mladine s posebnimi potrebami ter dijaki s posebnimi potrebami, integrirani v redne oddelke srednjega izobraževanja. Odrasli, ki se šolajo na tej ravni, so izzeti. 433 dijakov v glasbenih šolah, ki se izobražujejo vzporedno na dveh šolah, je štetih samo enkrat.

V podatkih o številu strokovnega osebja so šteti vsi učitelji, vodstveni, svetovalni in drugi strokovni delavci, ki opravljajo vzgojno-izobraževalno delo in so zaposleni s polnim ali krajšim delovnim časom ali so v pogodbenem delovnem razmerju.

POKLICNO IZOBRAŽEVANJE NA VIŠJIH STROKOVNIH ŠOLAH 1998/1999

	javne	zasebne	skupaj
Višje strokovne šole	5	1	6
Študenti, od tega:	1 326	152	1 478
- mladina	817	-	817
- odrasli	509	152	661
Učno osebje v ekvivalentu polnega delovnega časa	64	6	70

Vir podatkov: Statistični urad Republike Slovenije

Podatki o višješolskem in visokošolskem izobraževanju se zbirajo novembra za začetek študijskega leta. V popis višjih strokovnih šol so zajete vse javne šole in zasebna šola, ki izvaja javnoveljavni program in katere ustanovitelj je javno podjetje ELES. V podatkih o številu študentov so všeti vsi študenti: mladina in odrasli. Med učno osebje so všeti predavatelji višjih šol, inštruktorji pri vajah, laboranti in učitelji športne vzgoje.

Učno osebje je preračunano v ekvivalent polnega delovnega časa po formuli: število zaposlenih za polni delovni čas + (število zaposlenih s krajšim delovnim časom / pretvorni koeficient). Pretvorni koeficient je število zaposlenih s krajšim delovnim časom, ki ustrezajo enemu zaposlenemu s polnim delovnim časom. Pretvorni koeficient za višješolsko učno osebje je 2,2429.

VISOKOŠOLSKI REDNI IN IZREDNI ŠTUDIJ 1998/1999

	javni	zasebni	skupaj	odstotek
Visokošolski zavodi skupaj:	39	7	46	
UNIVERZI, v njih:	2	-	2	
- članice fakultete	29	-	29	
- članice umetniške akademije	3	-	3	
- članice visoke strokovne šole	4	-	4	
- pridružena članica univerze	1	-	1	
SAMOSTOJNI VISOKOŠOLSKI ZAVODI				
- fakultete	-	2	2	
- visoke strokovne šole	-	5	5	
Študenti dodiplomskega študija	71 828	2 814	74 642	100
- v rednem študiju	51 052	1 098	52 150	
- v izrednem študiju	20 776	1 716	22 492	
Študenti v iztekajočih višješolskih programih	2 449	-	2 449	3
- v rednem študiju	1 292	-	1 292	
- v izrednem študiju	1 157	-	1 157	
Študenti v visokošolskih strokovnih programih	28 418	2 814	31 232	42
- v rednem študiju	14 317	1 098	15 415	
- v izrednem študiju	14 101	1 716	15 817	
Študenti v univerzitetnih dodiplomskih programih	40 961	-	40 961	55
- v rednem študiju	35 443	-	35 443	
- v izrednem študiju	5 518	-	5 518	
Študenti podiplomskega študija *	2 541	43	2 584	
- v magistrskem študiju	2 286	43	2 329	
- v specialističnem študiju	255	-	255	
- v doktorskem študiju	
Učno osebje v ekvivalentu polnega delovnega časa	3 457	87	3 544	
- visokošolski učitelji	1 789	50	1 839	
- visokošolski sodelavci	1 654	37	1 691	
- znanstveni delavci	14	-	14	

Vir podatkov: Statistični urad Republike Slovenije

* Študenti podiplomskega študija 1997/98

Podatki se zbirajo novembra za začetek študijskega leta.

Popis zajema 46 visokošolskih zavodov, v skupno število sta všteti univerzi s članicami ter samostojni visokošolski zavodi, in sicer:

- Univerza v Ljubljani z 20 fakultetami, 3 umetniškimi akademijami in 3 visokimi strokovnimi šolami,
- Univerza v Mariboru z 9 fakultetami in 1 visoko strokovno šolo,
- 7 zasebnih samostojnih visokošolskih zavodov, od teh sta 2 fakulteti in 5 visokih strokovnih šol,
- 1 visoka strokovna šola, ki je državni visokošolski zavod, za katerega je odgovorno Ministrstvo za notranje zadeve, in je pridružena članica Univerze v Ljubljani.

V podatkih o številu študentov niso zajeti študenti zasebnega visokošolskega zavoda Visoke šole risanja in slikanja.

V podatkih o številu dodiplomskih študentov so vštet študenti vseh letnikov rednega in izrednega študija ter 10 570 absolventov, ki imajo status študenta. Absolventi so študenti, ki so končali redna predavanja, ohranili pa so status študenta do diplome, praviloma za eno leto, izjemoma pa tudi za več. V tem letu opravljajo še izpite in druge študijske obveznosti, na primer prakso, ter pripravljajo diplomsko nalogo.

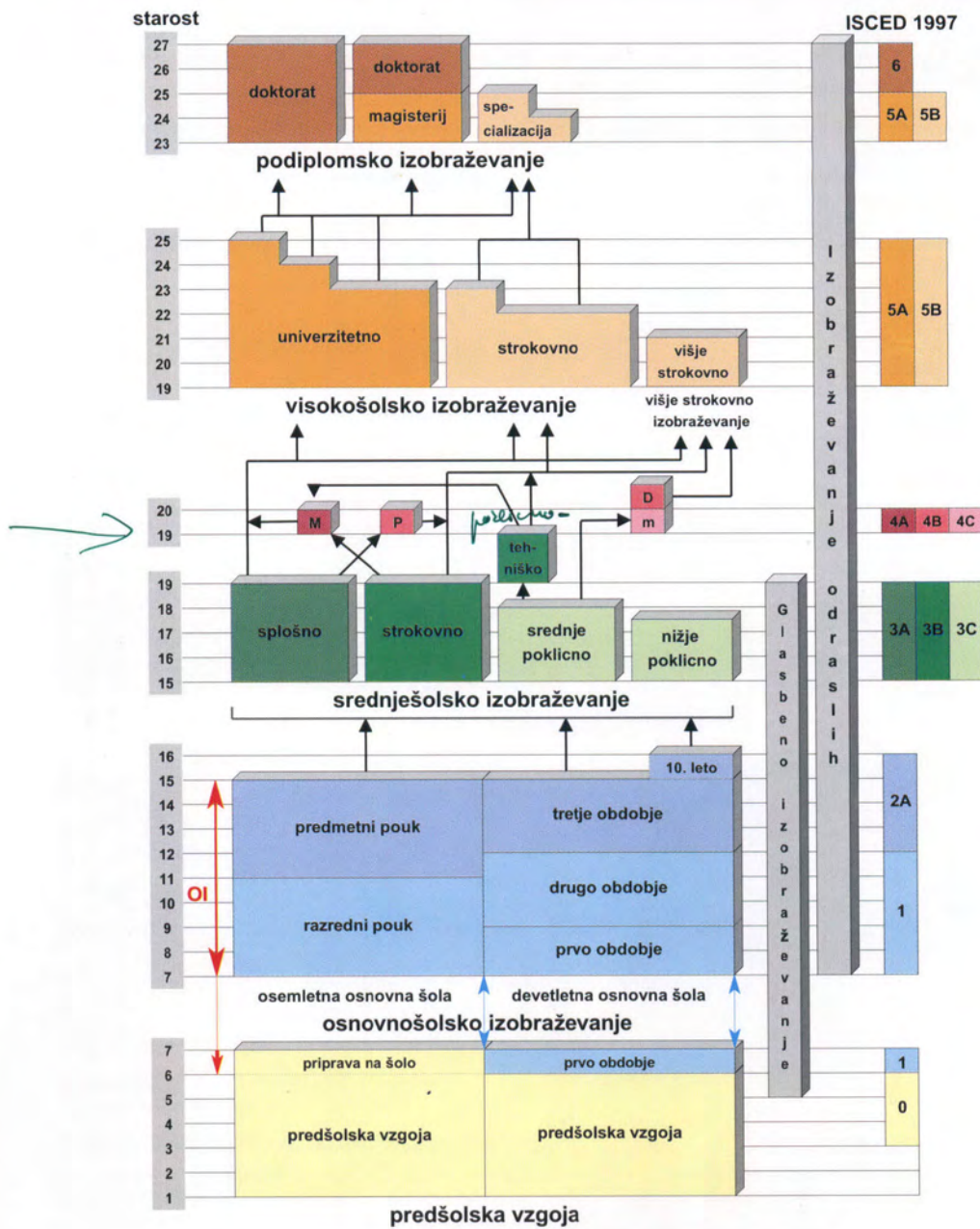
V podatkih o vpisanih študentih v podiplomski študij niso zajeti študenti doktorskega študija, ker se popisujejo šele ob koncu študija. Podatki o študentih magistrskega in specialističnega študija se zajemajo za preteklo študijsko leto, ker jih zaradi različnih vpisnih rokov med popisnim študijskim letom ni mogoče zajeti.

V število visokošolskega učnega osebja so vštet visokošolski učitelji (redni profesorji, izredni profesorji, docenti, višji predavatelji in predavatelji), visokošolski sodelavci (asistenti, lektorji, strokovni sodelavci z nazivom, kot ga določi statut visokošolskega zavoda, učitelji veščin) in znanstveni delavci (znanstveni svetniki, višji znanstveni sodelavci, znanstveni sodelavci), ki poučujejo v rednem dodiplomskem študiju, preračunani v ekvivalent polnega delovnega časa (PDE) po formuli: število zaposlenih za polni delovni čas + (število zaposlenih s krajšim delovnim časom / pretvorni koeficient). Pretvorni koeficient je število zaposlenih s krajšim delovnim časom, ki ustrezajo enemu zaposlenemu s polnim delovnim časom. Pretvorni koeficient za visokošolsko pedagoško osebje je 1,2647.

Znamenja:

- ni pojava
- ... manjkajoč podatek, podatka ni na voljo
- .. podatek je manjši od 1

Zgradba vzgoje in izobraževanja v Sloveniji

Legenda:
 OI - obvezno izobraževanje M - maturitetni tečaj P - poklicni tečajji
 m - program priprave na mojstrski izpit D - diferencialni izpit za vpis v višje strokovno izobraževanje

Razvrščanje izobraževalnih programov v stopnje in ravni glede na ISCED 1997

Stopnje in ravni izobraževanja	Starost	Trajanje	ISCED-97
Predšolska vzgoja*	3 - 6		0
Osnovnošolsko izobraževanje; razredna stopnja	7 - 11	4 leta v osemletki	1
Osnovnošolsko izobraževanje; prvi dve obdobji	6 - 12	6 let v devetletki	
Osnovnošolsko izobraževanje; predmetna stopnja	12 - 15	4-leta v osemletki	2A
Osnovnošolsko izobraževanje; tretje obdobje	13 - 15 (16)	3 leta v devetletki (neobvezno deseto leto šolanja)	
Nižje poklicno izobraževanje	15 - 17,5	2,5 leti	3C
Srednje poklicno izobraževanje	15 - 18	3 leta	3C
Srednje strokovno izobraževanje	15 - 19	4 leta	3B
Poklicno-tehniško izobraževanje	15 - 20	3 + 2 leti	
Srednje splošno izobraževanje	15 - 19	4 leta	3A
Poklicni tečaji	od 19 dalje	1 leto	4B
Maturitetni tečaj	od 19 dalje	1 leto	4A
Izobraževanje za mojstrski izpit	od 22 dalje	trajanje ni določeno	4C
Višje strokovno izobraževanje	19 - 21	2 leti	5B - kratki programi
Višješolsko izobraževanje**	19 - 21/22	2 do 3 leta	5A - kratki programi
Visokošolsko strokovno izobraževanje	19 - 22/23	3 ali 4 leta	5B - dolgi programi
Dodiplomsko univerzitetno izobraževanje	19 - 23/25	4 do 6 let	5A - dolgi programi
Specialistični študij	od 22	1 do 2 leti	5B - druga diploma
Magistrski študij	od 23	2 leti	5A - druga diploma
Doktorski študij	od 23	4 leta	6
Doktorski študij po magistrskem študiju	od 25	2 leti	6

* Predšolske vzgoje v Sloveniji ne uvrščamo v lestvico izobraževanja po stopnjah.

** Z uveljavitvijo Zakona o visokem šolstvu (1994) je bil višješolski študij opuščen, zadnja generacija študentov se je vpisala v študijskem letu 1995/96, do takrat vpisani pa imajo pravico študij dokončati, zato se v visokošolski statistiki v študijskem letu 1998/99 še pojavljajo.

MEDNARODNA STANDARDNA KLASIFIKACIJA IZOBRAŽEVANJA

ISCED je večnamenski sistem, namenjen primerjalnemu analiziranju izobraževalnih sistemov ne glede na siceršnjo zgradbo nacionalnih izobraževalnih sistemov ali na stopnjo gospodarskega razvoja držav. Ravni v ISCED pomenijo okvirne korake napredovanja po lestvici izobraževanja od zelo osnovnih do bolj kompleksnih izkušenj, pri čemer je raven izobraževanja tem višja, čim bolj kompleksni so programi. Pojem "raven izobraževanja" je povezan s stopnjo kompleksnosti vsebine programa. Klasifikacija po ravneh ne more temeljiti neposredno na izobraževalni vsebini, saj ni mogoče neposredno oceniti in primerjati vsebine izobraževalnih programov na mednarodno dosleden način. Izobraževalni programi so preveč raznoliki, večstranski in kompleksni, da bi omogočali nedvoumno določanje, na katero višjo raven izobraževanja spada program. Mednarodnih kurikularnih standardov, na katere bi lahko oprli takšne odločitve, še ni.

ISCED zato empirično predpostavlja, da obstaja več meril, ki nam lahko pomagajo nakazati raven izobraževanja, na katero je treba razvrstiti posamezne izobraževalne programe. To so lahko vpisni pogoji, možnosti nadaljevanja izobraževanja, tipična starost udeležencev izobraževanja, kvalifikacije zaposlenih, itd. Z uporabo meril določimo raven programa.

0 PREDPRIMARNO IZOBRAŽEVANJE

Programi na ravni 0 so namenjeni otrokom, starim vsaj tri leta in največ do starostne meje, ki je odvisna od starosti vstopa otrok v osnovno šolo. Predprimarno izobraževanje se ločuje od varstva otrok glede na poklicne kvalifikacije osebja (pedagoške oziroma zdravstvene).

1 PRIMARNO IZOBRAŽEVANJE ALI PRVA STOPNJA OSNOVNEGA IZOBRAŽEVANJA

Programi na ravni 1 so namenjeni otrokom, katerih zakonsko določena vpisna starost ni nižja od petih ali višja od sedmih let. Načeloma obsega ta raven šest let rednega šolanja. Izobraževanje je organizirano projektno in ne po predmetih. V državah, kjer je primarno izobraževanje del "osnovnega izobraževanja", spada v raven 1 samo prva stopnja. Če "osnovnega izobraževanja" uradno ne delijo na stopnje, se na raven 1 razvrsti le prvih šest let.

2 NIŽJE SEKUNDARNO IZOBRAŽEVANJE ALI DRUGA STOPNJA OSNOVNEGA IZOBRAŽEVANJA

Programi na tej stopnji so namenjeni končanju osnovnega izobraževanja, ki se je začelo na ravni 1 po ISCED. Vanje se vpisujejo otroci po približno šestih letih primarnega izobraževanja. Ta raven se konča približno po devetih letih šolanja od začetka primarnega izobraževanja. Konec te ravni pogosto sovpada s koncem obveznega izobraževanja. Na začetku te ravni pogosto več učiteljev začne poučevati vsak na svojem strokovnem področju. Programe na ravni 2 po ISCED lahko nadalje razvrščamo glede na to, kakšno nadaljnjo izobraževalno oziroma poklicno pot omogočajo, in glede na usmeritev programa (A – splošno, B – predpoklicno, C – poklicno). V državah, kjer je primarno izobraževanje del “osnovnega izobraževanja”, je treba drugo stopnjo “osnovnega izobraževanja” vnesti v raven 2. Če “osnovno izobraževanje” ni uradno razdeljeno na stopnje, je treba razrede po šestem razredu razvrstiti na raven 2.

3 (VIŠJE) SEKUNDARNO IZOBRAŽEVANJE

Za tiste države, ki imajo sistem obveznega izobraževanja, je značilno, da se ta raven izobraževanja začne ob koncu rednega obveznega izobraževanja. Tipična starost ob vstopu v to raven je 15 ali 16 let. Za vpis v izobraževalne programe na tej ravni se ponavadi zahteva opravljenih približno devet let rednega izobraževanja ali drugi minimalni vpisni pogoji. Programi se lahko nadalje klasificirajo glede na: vrsto nadaljnjega izobraževanja ali destinacijo, usmeritev programa in zbirno teoretično trajanje izobraževanja po začetku ravni 3.

- ISCED 3A: programi, ki omogočajo neposreden dostop do visokošolskih programov univerzitetnega tipa (raven 5A in raven 6)
- ISCED 3B: programi, ki omogočajo neposreden dostop do visokošolskih programov strokovnega tipa (raven 5B)
- ISCED 3C: programi, ki ne omogočajo dostopa do programov višjega in visokega šolstva, temveč neposreden dostop bodisi do trga dela bodisi do programov na ravni 4 ali drugih programov na ravni 3.

4 POSEKUNDARNO IZOBRAŽEVANJE, KI NI TERCIARNO

ISCED 4 zajema programe, ki so z mednarodnega vidika na meji med višjim sekundarnim in posekundarnim izobraževanjem, čeprav so v nacionalnem kontekstu nedvoumno opredeljeni kot višji sekundarni ali posekundarni programi. Pogosto ti programi niso prav veliko bolj zahtevni kot programi na ravni 3, vendar pa širijo znanje udeležencev, ki so že končali program na ravni 3. Značilni primeri so programi, na-

menjeni pripravi za študij na ravni 5 za tiste študente, ki so sicer končali raven 3, vendar ne v izobraževalnem programu, ki bi jim omogočal dostop do ravni 5. Študenti so praviloma starejši od tistih v višjih sekundarnih programih. Programi lahko trajajo od 6 mesecev do 2 leti. Programi se lahko nadalje klasificirajo glede na vrsto nadaljnega izobraževanja ali destinacijo, zbirno teoretično trajanje programa po začetku ravni 3 in usmeritev programa.

- V ISCED 4A so programi, ki pripravljajo udeležence za vstop v programe 5A in 6.
- V ISCED 4B so programi, ki so predvsem namenjeni neposrednemu vstopu na 5B.
- V ISCED 4C so programi, ki omogočajo vstop na trg dela.

5 PRVA STOPNJA TERCIARNEGA IZOBRAŽEVANJA

Za definicijo te ravni so pomembni naslednji kriteriji: vpisni pogoji (uspešen zaključek ravni 3A ali 3B ali 4A ali 4B), skupno teoretično trajanje teh programov mora znašati vsaj dve leti po začetku ravni 5. Nadaljnja delitev omogoča razvrščanje glede na vrsto programov (teoretični ali praktični), skupno teoretično trajanje in položaj v nacionalni lestvici stopenj izobrazbe (prva, druga ali nadaljnja diploma).

- ISCED 5A so terciarni programi, ki imajo v glavnem teoretično osnovo in zagotavljajo nadaljevanje izobraževanja na akademskih stopnjah. Minimalno skupno teoretično trajanje znaša najmanj tri leta, ponavadi pa štiri ali več. Če so za diplomu potrebna tri leta, potem mora prejšnje šolanje trajati vsaj trinajst let. V sistemih, kjer se diploma pridobi z zbiranjem kreditnih točk, se zahteva primerljivo trajanje in intenzivnost izobraževanja.
- ISCED 5B so ponavadi krajši kot tisti v 5A, in se osredotočajo na spretnosti, specifične za poklic in prilagojene vstopu na trg dela, čeprav lahko programi dajo tudi nekaj teoretičnih osnov.

6 DRUGA STOPNJA TERCIARNEGA IZOBRAŽEVANJA

Ta raven zajema terciarne programe, ki vodijo do višjih znanstvenih naslovov (za najzahtevnejše raziskovalno delo). Programi so torej namenjeni zahtevnejšemu študiju in izvirnim raziskavam in ne temeljijo samo na predavanjih. Diplomante pripravlja za akademska delovna mesta v zavodih, ki izvajajo programe ISCED 5A in raziskovalna delovna mesta v vladi, gospodarstvu itd.